

## DRIE SCANDALEUZE GESCHIEDENISSEN



# *Drie scandaleuze geschiedenissen*

Cor F. de Bas

© 2020 C.F. de Bas / Uitgeverij U2pi

Titel: Drie scandaleuze geschiedenissen

Auteur: Cor F. de Bas

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag

[www.uitgeveriju2pi.nl](http://www.uitgeveriju2pi.nl)

Druk: Jouwboekdrukkerij.nl

ISBN: 978-90-8759-915-7

NUR: 300

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

In de verhalen zijn de personen evenals hun namen en hun beroepen verzonnen. Overeenkomsten met personen of situaties zijn toeval. Situaties en locaties schetsen slechts een tijdsbeeld.

# Inhoud

## **Pedagoog\***

7

*De school, de buurt*

*Naar bos en heide*

*Liefdadigheid*

*Een nieuwe outfit*

*Naar Valkeveen*

*Bekentenissen*

*Seksuele voorlichting*

*Op schoolreis*

*Valkeveen*

*Olten*

*Meneer Olten; een tijdsbeeld*

## **Operettediva\*\***

87

*De kroegbaas*

*Operette(logie)*

*Demonstranten*

*Beroving en moord*

*De beloning*

\*) Het verhaal behandelt de ontmaskering en daaropvolgende neergang van een pedagoog; destijds hoofd ener lagere school, die van nature een heterofiele pedofiel bleek te zijn. (Tegenwoordig heet de functie van hoofd van een lagere school, directeur van een basisschool).

\*\*) Het betreft hier de ondergang van een zogenaamd buurtcafé.

*Arm en rijk zijn niet gelijk*

*Opa Frans*

*Geruchten*

*Tante Agaath*

*Bekentenissen*

*Een ongehuwde tante*

*Het verhaal van Koosje*

*Keurig of niet*

*Maria haar vader*

*De Luitenant*

*François de Bas*

*Frans de Bas*

# Pedagoog

## *De school, de buurt*

Vooraf antiautoritair moest het zijn; Montessori zat ver weg opgeborgen in een andere buurt, daar spraken ze een ander soort Nederlands; het werd Jan Ligthart. De kinderwil van binnenuit motiveren dat wou die Ligthart; het kind moest zichzelf vormen, dan werd het gelukkig en vanzelf een geleerde.

Begrijp me goed. Geen kwaad woord over De Cockschool (school voor lager onderwijs), Dieter van der Poesstraat in Amsterdam. Ik spreek over de vijftiger jaren van de vorige eeuw. Scholier ben ik daar geweest. Ik kan het beter maar vertellen: veel heb ik er niet aan gehad. Aan de verbetering van de kwaliteit van het Nederlandse onderwijssysteem door het pedagogisch systeem Jan Ligthart kon toen al getwijfeld worden.

Veel samenzang bij mevrouw Scheid: 'Hoog op de gele wagen', 'Als hier een pot met bonen staat' en vergeet ook niet: 'Drie schuin tamboers', dat soort werk. In feite leerde je niet veel bij haar. Geen kwaad woord over meneer Kersen. Hij was strenger, eentje van de oude stempel, wist alles, had een kop als een ijzeren pot; rekenen en taal. Ot en Sien en het leesplankje, ook daar deed Kersen aan. Hij deed niet zo erg aan pedagogie. Hij werkte voor z'n brood, geen kletsmeierij; dat zijn de beste.

Af en toe kreeg je een knal voor je hoofd, soms zo maar, je had niks gedaan, het was een krediet-klap, goed voor een toekomstige wandaad die je ongetwijfeld ging begaan. Als je Kersen zijn klas inkwam, in de ochtend, wist ie het al. Je was die dag voorlopig een leuke leerling, dan kreeg je een stempel in je schrift, een schaap, een aapje of een poesje. Of je werd een klier, gelijk een knal voor je kop. Het hing van de windrichting af. Ik kwam meestal binnen met mijn

armen over mijn hoofd uit voorzorg. De meeste kinderen waren toen enorme mispunten, ik dus ook; dat wist meester Kersen, die maakte je niks wijs.

Juffrouw Damper was een gouvernementele schooljuffrouw. Ze aanbad haar baas; dat was de bovenmeester meneer Olten. De inspectie kon nog zo op haar inpraten; de meisjes hadden de schuld, daarmee uit. Juffrouw Ginger en meester Biesta van de vijfde klas waren het daar niet mee eens. Meester Spiekma, de gymnastiekleraar nam een tussenpositie in; zijn baan stond op de tocht, dan moet je soms wel eens: 'geen mening hebben'.

De school zelf? Als instituut bestaat het niet meer. Een fitnesscentrum, een dames kapsalon en een aantal anti-kraak woningen zijn thans in het gebouw gevestigd; daarvoor was het gebouw bevolkt door een aantal kraaksters, naar ik mij herinner: 'Het witte wijven collectief'. Alleen het gebouw bestaat nog, de leerlingen en de rest zitten in mijn hoofd; gaan er nooit meer uit.

Ook de St. Leo, een katholieke jongensschool van om de hoek tegenover het Sportfondsenbad, is opgeheven; de katholieken maken tegenwoordig minder kindertjes; gevolg minder scholen. Daar, bij die heilige Leo, geen Jan Ligthart, wel leraren in zwarte jurken die op een damesfiets rondreden. Die jurken en die zwarte mannen op een damesfiets zitten in mijn hoofd naast die gasten van De Cockschool.

De leerlingen van destijds? Ik heb zes jaar met de meesten doorgebracht in een lokaal. Nou ja allemaal, Dolly Toder is in de zesde klas geëmigreerd naar Zuid-Afrika; in de klas hebben we nog een ansichtkaart ontvangen uit Johannesburg. Later is ze doodgeschoten door een gast uit een Township. Remi Uiterdijk is pas als vierdeklasser erbij gekomen, zijn moeder had een korsetten-atelier en herstelde dameskousen. Af en toe nam ie uit dat atelier stiekem een korset mee; om indruk te maken. Annie Aanmoet deed hem om, dat korset paste wonderwel, Annie was een bijna volwassen

meisje. Ze was in 1946 als bijna achtjarig kind bij ons in de eerste klas beland: de oorlog voorkwam dat ze in 1944 in de eerste klas ingeschreven kon worden. In de eerste klas noemde ik, als zesjarige, haar juffrouw.

Zo waren er nog een paar die één of twee jaar ouder waren dan de rest. Een paar waren een jaar of langer na de bevrijding in het buitenland geweest, om aan te sterken, of zo maar in Duitsland op de Lüneburger Heide. Eentje sprak Deens, we dachten dat ie een spraakgebrek had, later trok dat bij. We noemde hem jekedderjan, hij vertaalde dat zelf: 'Jeg hedder Jan', dat is Deens voor, ik heet Jan. Nog eentje in het Deens die ik nooit vergeet: 'Solen skinner, og himlen er blå', dat betekent: 'De zon schijnt en de hemel is blauw', we vonden dat Deens geen mensentaal maar een spraakgebrek.

Anderhalf of twee jaar ouder waren sommigen zoals opgemerkt, dat is veel als jezelf zes bent.

Betty van Baarlo een indo, is in de zesde klas bij ons gekomen; ze was toen dertien. Haar familie kwam uit Java, dat lag, zo werd ons verteld, in Nederlands Oost-Indië. Met de rest, een 25-tal kinderen, ben ik al die zes jaren opgetrokken. De meesten zijn later op de ambachtsschool of huishoudschool beland, timmerman, gordijnennaaster, huisvrouw of zoiets. Twee, de jongens van Roos, naar het Gymnasium, de rest kreeg een advies voor het zevende leerjaar of de ulo. Niemand is, ondanks Jan Ligthart, professor geworden. De stomste van de klas was ik: dus het werd het zevende leerjaar. Daarna volgde, wat denk je? Een zogenaamde 'vrije ulo'. Ulo van het soort Jan Ligthart. Systeem Ligthart werd vervangen door systeem: Kees Boeke. Boeke was een Ligthart in het kwadraat. Dus: weer niks geleerd.

Mijn klasgenoten, de meesten althans, en ik in de zes-A-klas, waren arbeiderskinderen. Vaders werkzaam in de bouw of in de haven; één was politieagent een ander was behanger, er was ene meneer De

Graaf bij, een schrijfmachinemonteur. Die De Graaf werkte overdag voor een schrijfmachine fabriek: Olivetti. In de avond repareerde hij stiekem, bij de mensen thuis, typemachines van de concurrenten: Hermes, Underwood en Olympia, dat soort merken. De Graaf was een vakman, had in zijn jonge jaren in één keer zijn typediploma gehaald; blindtypen: 220 aanslagen per minuut. 'Hij tikt als een wijf', zei mijn pa vol bewondering. Pa had typeles bij hem, die ouweheer van mij wou hogerop; een typediploma was onontbeerlijk. Oefenen deed hij eerst op een oude Remington, hakte met zijn eeltige vingers die machine volledig in elkaar. Daarna volgde een Hermes, ook volledig naar de schroothoop getypt. Een Amerikaanse machine, een Underwood, hetzelfde lot; zijn vingers waren te veel werkman-achtig. Hij sloeg te vaak en te hard tussen de toetsen. Hij werkte zich rot om bevorderd te worden naar een witte-boorden bestaan. Zes typemachines later is dat gelukt. De Graaf is rijk geworden van de reparaties aan de typemachines van mijn pa.

Gezinshoofden met het beroep van: werkloze of steuntrekker, waren er ook bij. Een paar van die ambtelozen trokken van de Rijksverzekeringsbank. Een vader zat soms op rijkskosten in de onvrije gemeente aan de Weteringschans; inbraak of zoiets. Moeders waren normaal gesproken thuis als huisvrouw. Een paar van die moeders, met zo een beroepswerkloze steuntrekker in hun huis, hadden een werkhuis in de ochtend of in de middag; de huur moest betaald worden en die steuntrekker moest zijn rokertje hebben.

Een moeder werkte op maandag (beursdag) in de avond in een café op de Nieuwendijk, als animeermeisje vertelde mijn ma. Overdag bezocht die animeerdame haar man die weleens vast zat. Een andere vader was cipier in de Weteringschans gevangen; daar bewaakte ie soms die andere vastzittende vader.

En dan had je mevrouw Fokkenra, die nam het ook niet zo nauw. Ze had drie kinderen, een man en twee commensalen. Mevrouw was keurig getrouwd met de twintig jaar oudere Olaf Fokkenra; de

twee kostgangers woonden in; gezamenlijk vormden ze een soort woongroep. De kinderen noemden die beide commensalen: oom, hetgeen zou duiden op familie. Mijn pa wist het beter; hij verkondigde aan eenieder: 'Het oudste kind, de jonge Olaf, is van Fokkenra, dat zie je zo dat kind is zo kaal als mijn knie. Die twee andere jongens? Ik weet het nog zo net niet, ze zijn mij te harig.'

Jonge Olaf had namelijk het type haar van de oude Fokkenra, namelijk geen haar; wenkbrauwen en wimpers ontbraken. Zijn bijnaam was 'Kaalkop'. Die jongen en zijn eveneens kale pa waren beide astmapatiënten. Tijdens een gesprek haalden ze soms ineens een soort rubberen knijpbal met een speen erop tevoorschijn. Die speen staken ze in hun mond, knepen daarna in de bal; 'even wat luchthappen', riepen ze dan; ze zagen wat blauwig aan de wangen en piepten als ze spraken. Die kleine Olaf had vrijstelling van gym, we noemden hem soms 'Blauwe Kaalkop' vanwege zijn blauwe wangen en die afwezige beharing.

Die twee andere kinderen, ook jongens, hadden voldoende lucht van zichzelf en volle bossen haar op hun hoofd, waarvan de kleur en dikte overeenkwam met die van één der kostgangers. Die twee harige gasten hadden geen bijnamen.

Mevrouw Fokkenra was, samen met mijn ma, een van de weinige dames uit de buurt die niet uit werken hoefden te gaan. Ondanks dat de oude Olaf een, vanwege zijn astma, bescheiden invaliditeitsuitkering trok van de Rijksverzekeringsbank, rooide de 'familie' het financieel aardig. Pa had de oplossing: 'Ze slapen met z'n vieren in een bed, zij in het midden en die drie kerels wisselen iedere nacht volgens schema van ligplaats. In de ochtend wordt er afgerekend met mevrouw'. Dat leek mij onmogelijk aangezien de slaapkamers in onze woningen te klein van oppervlak waren om een vierpersoons ledikant te herbergen. Verder waren vierpersoons matrassen en dekens mij onbekend. Betalen iedere ochtend leek mij ook wat overdreven; je kon toch veel eenvoudiger bijhouden waar iemand iedere nacht lag

en pas aan het einde van de week afrekenen. Ik begreep wel dat een en ander veel geld opbracht; Olaf had namelijk een complete set met opwindbare Schuco autootjes, die stuk voor stuk erg duur in aanschaf waren. Maar ja mijn ma sliep alleen met mijn pa, dat was de reden voor het feit dat ik maar één autootje had. Met twee kerels extra in haar bed had ik allang een compleet autopark van Schuco gehad. Ik heb haar nog voor gesteld: 'Neem ook twee kerels extra in huis.' 'Daar begon ze niet an', zei ze.

Geld had niemand. Veel bezit was er niet. Een statenbijbel, een karpot, een theemeubel, enige zitmeubelen en soms een dressoir, lijfgoed, een radio van de PTT-dienst: draadomroep; meer niet. Maar hoe arm je ook was, je moest er altijd fatsoenlijk uitzien, met twee woorden spreken, daar was iedereen het over eens. Mijn ma had ook geen geld maar was verder erg netjes, van onbesproken gedrag en deugdzaam, daar getuigde ze van als ze die animeerdame negeerde op het schoolplein. 'Haar man zit weer eens op water en brood', vertelde ze aan eenieder. 'Ze is weer eens een maandagvrouw op de Nieuwendijk' vulde ze ter verduidelijking aan. Iedereen begreep haar, want enige andere schoolplein-moeders wisten te vertellen dat die animeester op vrijdagavond 'tippelde' op de Oudeschans, bij de Montelbaans toren. Haar vriend, een werkeloze taxichauffeur, zat weer eens opgeborgen voor een paar weken op de Amstelveenseweg of voor langer in de Krententuin in Hoorn; als snorder had ie transportwerkzaamheden uitgevoerd voor enige merkwaardige figuren. Zij verdiende, in die periode, 'het spek bij de eieren'. 'Ze zit in het leven' werd er beweerd. Ma kwam mij soms van school halen om samen naar oma te lopen. 'Kom jongen loop eens door het is een hele tippel', zei ze als ik achteropraakte. Logisch dat die vrouw ook tippelde dacht ik: 'we tippelen toch allemaal, dus die maandagvrouw ook, oma was nog niet overleden en was dus in leven, net als ik en ma'. Iedereen die niet dood was gegaan zat, volgens mij, in het leven en tippelde zo nu en dan naar hun oma of naar een ander familielid. Ik begreep het probleem niet zo direct.

Wij kinderen speelden gewoon met elkaar op straat na schooltijd. De kinderen van die amatrice, Annie een meisje wat ouder dan ik en een jongetje van een jaar of zeven, mochten echter nooit bij mij thuis spelen; immers: 'slechte ouders maken slechte kinderen, dat lag aan de opvoeding.' Ik kon wel eens met slechtheid besmet raken; wij waren een keurig gezin, bij eenieder als zodanig bekend. Die twee mochten dus niet bij mij spelen; ik was al slecht genoeg van m'n 'eigen'. Een zwakke inborst zou ik hebben, met een natte vinger zou ik te lijmen zijn. Verder vond ma, als ze het over mij had: 'Hij lijkt te veel op mijn man zijn broer; een echte bamboeseur, een losbol en een onbetrouwbare rokkenjager'. Verdere aanmoediging om slecht te worden, aangereikt door andere slechte kinderen, had ik dus niet nodig. Ma was daar keihard in.

Bij het gezin van die bajesklant, een zachte en vriendelijke man, en die liefhebster, was iedereen welkom. We, hun kinderen en ik, speelden altijd in hun woning. Als ie niet in het gevang zat dan was ie aan het niks doen, dronk daarbij kleine glaasjes met een waterachtige vloeistof bedachtzaam leeg en werd steeds vrolijker, speelde met ons mee: met de botsautootjes, soms was ie de chauffeur en wij de passagiers. Daarna bekeken we samen de 'Piccolo' of 'De Lach': weekblaadjes vol met leuke meisjes in badpak.

Wat volgde, na het ledigen van die glaasjes, was gezang. Hij had, als ie een paar had laten kantelen, een goede stem: 'Hoor mijn lied Violetta', en 'Als de klok van Arnemuiden', dat soort werk. Hij begeleide zichzelf op de accordeon. Een accordeonspeler/Jordaan zanger werd ie als hij speelde en zong:

*Op 'n zeemansgraf staan nooit eens rode rozen.  
Op 'n zeemansgraf staat zelfs geen houten kruis.  
Niemand weet dus wie z'n rustplaats heeft gekozen.  
Op die stille plek zo mijlenver van huis.*

Daarna sukkelde hij in slaap.

Hij zocht het in de fles, een op zich onschuldige bezigheid, een hobby die wel meer in onze buurt voorkwam.

Altijd was het er gezellig. Nooit ruzie om geld, aangeschafte kleding of andere, volgens mijn pa nutteloze en mijn ma nuttige, uitgaven. Rijnwinkel heette die vrolijke familie, de achternaam was van de moeder; de man heette Ferrageaux de Sint Armande. Annie en de jongen noemden hem papa. Hij was een parttime caféaccordeonist van beroep. Speelde op vrijdag en zaterdagavond in café Loes op het Catorplein en soms in café Boekman in de Jan Eefstraat, als er niet werd gebiljart. De rest van de week was ie taxichauffeur, een zogenaamde vrije rijder ofwel een snorder die ver onder de ritprijs werkte.

We hadden gegeten, zeven uur in de avond; mijn pa zat bij de radio commentaar bij het nieuws te leveren; President Truman sprak zijn twijfel uit over generaal Eisenhower. ‘Allemaal grootkapitaal, die hoge heren doen maar’, rondde pa af. Bij de portaaldeur riep ik: “Ik ga nog eventjes naar Gerlof”. Gerlof was mijn boezemvriend en mede complotteur, ‘Als je maar niet naar Rijnwinkel gaat’; mijn bezorgde ma vermoedde iets. ‘Nee natuurlijk niet’, riep ik, ze moest eens weten en weg was ik, richting het verboden adres. Reden van mijn verboden bezoeken aan het verboden gezin was Annie de dochter. Mijn ma mocht haar niet: ‘dat meisje is vroegrijp, ze lijkt wel 15, die komt nog in de goot terecht, al die donkere meisjes zijn vroegrijp, dat is het ras. Het zijn alle twee ook nog niet-geëchte kinderen; in het geniep verwekt, dus geniepig ter wereld gekomen, dus geniepig van karakter, dat wreekt zich vroeg of laat’.

Aan tafel speelden we samen met Annie en het broertje en haar pa, de bijna dronken accordeonist: Monopoly. Onder de rafelrand van het tafelkleed speelden Annie en ik met elkaar. Een hand ieder voor monopoly en de andere voor de rest. Wat wij vermoedden dat wat haar ma deed op de Oudeschans dat deden wij onder het tafelblad.

Ze was behendig, wist dat ik kwam ‘spelen’, onder haar rokje droeg ze niks, d'r broekje had ze, die slet, uitgedaan, wel zo gemakkelijk. Ze, de vroegrijpe, heeft mij ingewijd. Ik was een onnozele jongen. Zij was een bijdehand meisje, lichamelijk bijna volwassen, ze deed aan polyandrie<sup>1</sup>. Dat komt nog.

Soms kwam mijn boezemvriend Gerlof mee, meer om de zaak mee te helpen camoufleren. Hij hield in de achterkamer het zoontje bezig met enige botsautootjes, de pa was in slaap gesukkeld, Annie en ik speelde vader en moedertje in de voorkamer. Daarna de aflossing van de wacht, ik naar de botsautootjes, dan mocht hij eventjes bij Annie. Prettig was het niet, maar ik moest wel. Het was en bleef behelpen.

Mijn pa had uitgemaakt, voor zichzelf, de familie en niet te vergeten de buurt, dat er niets van mij terecht zou komen. Dat beweerde hij overal. Om tot een bewijs te komen stelde hij altijd vertrouwelijke vragen; ging me uithoren en controleren. Ik hield niet van intieme vragen, nog steeds niet. Ik sla dan dicht: geef geen antwoord is mijn devies; ‘het is een gesloten kind’, zei mijn ma altijd.

Daar kwam het: ‘Speelde je gisteravond weer bij Gerlof?’ Als ik dan met ‘ja’ antwoordde dan wist hij zeker dat Gerlof beweerde dat hij gisteravond bij mij gespeeld had. Er klopte dus iets niet, dat wist ie zeker. Gelukkig had ik met mijn grote vriend en partner in de liefde afgesproken dat wij, daarnaar gevraagd, als alibi, altijd beweerden dat we in de tijd van ons speelkwartiertje bij Annie, de bioscoopfoto's bij het Hallen-Theater en het West-end bekeken hadden. ‘Shirley Temple en Roy Rogers draaien er op woensdagmiddag’ dat wist ik zeker.

Het antwoord, met die Roy Rogers, viel gelukkig goed, ik was weer even van hem af. Als het uit was gekomen wat wij bij Annie gedaan hadden, dan had ie de ouders van Gerlof ingelicht, thuis was ie tegen mij gaan loeien als een trombone, daarna had ie mij volledig in elkaar

---

<sup>1</sup> Polyandrie is polygamie voor dames.

geslagen. Dat gaf niet, slaag was ik gewend, ik had het ervoor over, liefde eist offers, al eeuwen.

Onze polyandriesche relatie is uiteindelijk stuk gelopen. De hele zaak is in feite aan het rollen gebracht door een scheet; gelaten door die stiekeme Riks Boekman. Waar heeft die gluiperd van een Boekman liggen ruften? Tijdens een schoolreisje naar Valkeveen en wel in de vrije natuur.

### *Naar bos en heide*

Het is in begonnen met een uitstapje, zeg maar een ‘Trip met een educatief doel’, of wel een schoolreisje, binnen het kader van het Vakantie Kinderfeest; het bekende VKF. Dat VKF was destijds een vereniging met een gedachtengoed dat inhield dat er nou eenmaal rijke en arme mensen waren. Dat rijk en arm zat in de door de Onze Lieve Heer gecreëerde schepping; niks aan te doen. De rijken mochten het lot van de armen verlichten, maar dat hoefden ze niet te doen, het was vrije wilsbeschikking. Men noemde dat niet verplicht verlichten van het lot der armen: ‘liefdadigheid’.

Armoedzaaiers waren figuren van een inkomenstype: ‘Te weinig geld om van te leven en te veel om van te sterven’, dat was algemeen bekend.

Die armoedzaaiers, althans de ouderen, waren niet meer te redden; immers, alcoholisme, ledigheid, tuberculose en ondervoeding waren erfelijk bepaald en door mensenwerk niet op te lossen. Het was de wil van god dat er armoedzaaiers waren. De almachtige had zijn wil losgelaten op enige families in onze buurt die toevallig minvermogend waren.

Neem een vader zoals meneer Wortel, een bouwvakarbeider een weinigjes depressief en aan de drank verslaafd. De man ruilde vaak

zijn weekloon voor drank, kwam luid zingend en enigszins dronken thuis. Mevrouw Wortel nam het niet zo nauw, maakte de huur gelijk met de huurophaler de heer Hosselde, die namens de verhuurder 'de Coöperatie' de wekelijkse woninghuur kwam innen, in een kwartier was een week aan achterstallig huurbedrag ingelopen. Men toonde begrip: 'ze deed het voor haar gezinnetje en die Hosselde was een vrije jongen, geef hem eens ongelijk'.

Die Wortel was aan de drank, zoals eveneens sommige andere bouwvakkers. Hij had een vrolijke dronk, dat was minder erg dan een kwade dronk die stukadoor Janssen, als ie glorieus thuiskwam, er op nahield. Vrolijke of een kwade dronk, beide kostte veel geld. De vijf kinderen Wortel liepen er wat spaarzaam gekleed bij. De kindertjes Janssen waren ook spaarzaam gekleed en vertoonde daarbij soms wat blauwe plekken op hun bleke gezichtjes. Mevrouw Janssen was een keurige dame, klaagde nooit, ze ging uit werken.

Een andere mevrouw wier echtvriend hem ook wel lustte, loste haar financiële problemen op een geheel originele wijze op. Ze runde een impresariaat. Voor welke artiest of artieste? Haar dochtertje, heel simpel. Het kind bleek een model in de dop, een model dat te huur was en ook verhuurd werd.

Mevrouw Rijnwinkel bijvoorbeeld, zo ging het gerucht, ging iedere week met haar dochtertje Annie naar een adres in de Vondelstraat, naar een notaris, een echte heer met een knevel en een pandjesjas. Ze liet het kind daar een middagje achter. Het meisje moest voor hem poseren, in allerlei standen, daar hield die notaris van; het was een verdienstelijke zondagsschilder. Ze haalde het kind aan het eind van de middag, nadat het klaar was met poseren, weer op. Niks aan de hand, alles in het netje; ieder zijn hobby. 'Volgens mij zit ie aan haar, als het daar maar bij blijft. Het schijnt trouwens goed te betalen dat poseren, die notaris was niet arm en had een dubbele naam' zei mijn ma, en iedereen was het met haar eens, notarissen waren absoluut

betrouwbaar en goudeerlijk in die tijd, net als dominees, pastoors, burgemeesters en onderwijzers.

Er waren meer figuren in de buurt die op een eigen wijze hun financiële en spirituele problemen oplosten.

Neem bijvoorbeeld malle Piet, die gast bezorgde, tegen betaling, medicijnen aan huis voor apotheek 'De Toewijding' gevestigd op de Hoofdweg. Met zijn mand voor op de fiets van zijn fietsstuur bracht hij pillen en poeders tot aan de voordeur. In die mand bevond zich een flesje met medicinale alcohol; in kleine hoeveelheden genuttigd, goed tegen de kou. Soms viel ie van de fiets, stond weer op en fietste verder naar een volgende medicijnen behoevende patiënt.

Wortel, Ferrageaux de Sint Armande, Janssen en Piet waren, als spiritusdrinkers, niet meer te redden, maar de kinderen van de families Wortel, Janssen, Piet en Rijnwinkel die konden (laat de kindekes tot mij komen) gered worden. Een kind was immers een onbeschreven blad dat nog beschreven kon worden. Die kinderen kon nog de kans geboden worden, door middel van de liefdadigheid, netjes te worden. Een educatief dagje in de vrije natuur was niet veel maar het was een klein stapje in de richting van netheid.

Liefdadigheid

Het einde van de tamelijk onschuldige relatie tussen Annie Rijnwinkel en mijn persoon is in feite begonnen, ver voor onze tijd, namelijk in 1912.

Een zekere meneer, genaamd: O.W.G. Briegleb, een filantroop die ook nog directeur van een verffabriek was, schonk in dat jaar 1912 een van zijn landgoederen en een huis, midden in de bossen van Valkeveen, aan een stichting. Die stichting bevorderde al een tijdje een actie die het arme Amsterdamse bleekneusjes, die niet met vakantie gingen omdat hun ouders daar niet de middelen toe hadden, mogelijk maakte toch een keertje enige gezonde boslucht op

te snuiven. Eén dagje konden die armoekinderen weg uit hun pover bestaan, weg uit hun asociale wijk, weg van hun alcoholistische ouders, hun vochtige donkere woninkjes en een dag zonder de zorg voor hun tuberculoze broertjes en een debiel zusje, die soms ook nog rachitis had. Ze mochten één heerlijke lange dag spelen in de frisse lucht en daarbij boslucht proeven en kind zijn.

Ook onze school ontkwam niet aan een ‘dagje gezonde buitenlucht’; de hoogste, dus zesde klas, moest eraan geloven. Iedereen moest mee of je wilde of niet; met een leerdoel of zoiets had het te maken. De hele buurt had het erover: ‘frisse lucht, liefst boslucht, was je van het’. Een middagje boslucht hield de tuberculoze, de vlek-, buik- en paratyfus alsmede de cholera een paar jaar buiten de deur.

Hoewel, na de bevrijding in ‘46 was er tbc (een ziekte waar je in die tijd aan dood ging) geconstateerd bij de familie Droogleg. De oudste dochter moest, om te genezen, helemaal met het Rode Kruis naar Davos in Zwitserland; het ‘Volkssanatorium voor minvermogende longlijders’. Ze is daar overleden. De buurt wist zeker dat al die zuivere berglucht, in combinatie met die Zwitserse stinkkaas, haar te veel was geworden, de overgang van gezonde Amsterdamse lucht naar berglucht was te groot, te machtig voor haar longen. Na vijf jaar van Duitse bezetting en noodkachtjes rookgas plus ondervoeding, bleek haar lijf niet bestand tegen zoveel buitenlucht; dat vond iedereen die ervan hoorde. Dus een beetje boslucht kon geen kwaad; als het maar niet te veel werd want alles waar ‘te’ voor staat is slecht, behalve bij tevreden. Valkeveen kon er mee door, want dat lag vlak bij Amsterdam. De Veluwe en de Meierij echter waren te gezond voor wat de lucht aanging; te veel bomen die de lucht ijl en stoffig maakten. Dus Valkeveen was in orde vanwege de aanwezige Amsterdamse lucht.

Mijn pa vond het maar niks: ‘helemaal naar Valkeveen voor een dagje buitenlucht’. Mijn moeder ging er gelijk op in: ‘Cor het gaat om het principe en we hebben er anderhalve piek voor betaald aan het